

Petra Vanič,

Zavod za kulturo, umetnost in izobraževanje Kersnikova, Ljubljana

POGOVOR Z JURIJEM KRPANOM: POKLICI PRIHODNOSTI

A Talk with Jurij Krpan: Professions of the Future

Jurij Krpan je diplomiral na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani. Od leta 1995 je umetniški vodja Galerije Kapelica. Kot kurator in selektor je sodeloval na številnih domačih in mednarodnih festivalih; bil je organizator in umetniški vodja slovenskega paviljona na 50. beneškem bienalu (2003), projekta Cosinus BRX v poslopju Evropske komisije v Bruslju (2005–2009), kurator U3 – petega Trienala sodobne slovenske umetnosti v Moderni Galeriji (2006), kurator največje intermedijske razstave v Sloveniji Arzenal Depo 2K9 (2009) in Galerije Kapelica na Ars Electronica v Linzu (2008). Na tem festivalu je bil v letih 2010, 2013, 2015, 2016 in 2017 v žiriji za področje hibridne umetnosti. Leta 2014 je bil sokurator slovenskega paviljona na arhitekturnem bienalu v Benetkah.

Katere so najbolj pereče dileme sedanjosti in kako vplivajo na razvoj prihodnosti?

▶ Ne dolgo nazaj smo čas oziroma geološko dobo, v kateri živimo, poimenovali Antropocen, saj je prvič, odkar je nastal planet Zemlja, za njegove strukturne spremembe odgovorna človeška vrsta. Človek je s svojim intenzivnim izkoriščanjem virov, onesnaževanjem, prenaseljenostjo in industrijsko pridelavo hrane porušil naravno ravnotežje zemeljskega ekosistema. Klimatske spremembe, ki so nastale zaradi prevelikih emisij ogljikovega dioksida, onesnaženje zraka in vode ter komercialno iztrebljanje nekaterih živalskih in rastlinskih vrst povzročajo sedmo veliko izumiranje rastlin in živali. Potreba po spremenjenem načinu bivanja in proizvodnje dobrin je edini imperativ, ki mu je treba slediti, če želimo ohraniti še tisti del kakovosti življenja, ki nam omogoča civilizirano družbo.

Da bi prihodnost bila človeku prijazna, moramo kot človeška vrsta nase

prevzeti odgovornost za preživetje in uspevanje tudi drugih vrst. Le v uravnoteženemu sobivanju z drugimi živimi bitji in s smotrnim izkoriščanjem anorganskih virov bomo lahko živeli človeku dostojno življenje.

Kako bo živela družba prihodnosti in kaj bo ta družba potrebovala?

▶ Na to vprašanje obstajata dva diametralno nasprotna odgovora: eden meri na distopični in apokaliptični scenarij, v katerem bodo preživeli le tisti privilegirani ljudje, ki bodo imeli dostop do podpornih sistemov, potrebnih za življenje. Drugi scenarij pa vse nas poziva k spremembam, ki bodo omogočile vsaj ohraniti okolje in naravne vire, kot jih poznamo danes, in tako omogočiti preživetje vsem. Sodobna znanstvena spoznanja nam omogočajo, da vedno bolj razumemo sebe kot vrsto v ekosistemu drugih organizmov in zato smo o njih sposobni razmišljati drugače kot do zdaj. Človeško odvisnost od rastlin in živali (a tudi tistih vmes) vse bolj upoštevamo in vse bolj se krepi zavest o tem, da je nekaj še mogoče spremeniti in rešiti naš planet. Poznamo tudi tehnologije in dejavnosti, ki bi nam to lahko omogočile.

Človek je različne tehnološke pripomočke uporabljal že od pradavnine. Od primitivnih tehnologij, ki so mu omogočale varnost in preživetje, pa do današnjih visokotehnoloških orodij je človeštvo naredilo ogromne korake. S pomočjo novih tehnologij, ki bodo vse bolj personalizirane, bomo lahko nehali čezmerno izkoriščati naravne vire na industrijski način in s tem ustvarjali boljšo porazdeljenost proizvodnje. Za to, da bomo posamezniki uporabljali najnovejšo tehnologije, ki optimizirajo izkoriščanje surovin za življenje posameznikov in družbe kot celote, pa moramo ustva-

riti načine prenosa znanj in veščin, ki nas bodo za to usposobili.

Kako mislite, da bi se moralo na hitri razvoj odzvati izobraževanje?

▶ Formalni način izobraževanja je zagotovo dober za splošni družbeni razvoj, saj na sistemski način omogoča prenos in usvajanje vednosti. Toda vse prevečkrat se dogaja, da po koncu izobraževalnih procesov dobimo šolane posameznike, ki veliko vedo, vendar zelo malo znajo. Pri tem razumem znanje predvsem kot uporabo vednosti v praksi, kjer za reševanje nalog ali problemov smiselno uporabimo vedenje, ki smo si ga pridobili. Za razliko od obdobja pred internetom je zdaj ogromno informacij in navodil dostopnih le z enim klikom kjer koli in kadar koli. Zato je še posebej pomembno, da znamo te informacije učinkovito poiskati, jih smiselno organizirati in načrtovati za določeno rabo ter jih nato kreativno uporabiti. Spodbujanje kritične misli in kreativne rabe vednosti je ključno za razumevanje principov, na katerih temeljijo znanost, tehnologije in preostali družbeni sistemi. Glede na bliskovit razvoj vseh teh področij nam razumevanje principov omogoči, da razumemo, zakaj in v kaj se razvijajo znanstvene, tehnološke in družbene aplikacije. Preprosto povedano, opolnomočeni z razumevanjem principov smo pripravljeni na poklice prihodnosti, v katere so ti principi vgrajeni.

Zakaj je pomembno izkustveno učenje in spodbujanje ustvarjalnosti?

▶ Izkušnje so neprecenljive vrednosti ne glede na področje, s katerim se ukvarjamo. Te nam povedo, kaj je v danih okoliščinah možno, koliko vednosti še potrebujemo. Omogočajo nam povratno informacijo o naših sposobnostih. Zato z delavnicami, ki jih izvajamo za otroke

in mladino, na Kersnikovi ustvarjamo delovno okolje, v katerem udeleženci lahko raziskujejo, eksperimentirajo, se povezujejo v interesne skupine in se v primeru težav naslonijo na pomoč mentorjev. Temu pravimo raziskovalno učenje. Udeleženci se skozi sodelovanje s preostalimi razvijajo v kritične mislece, razvijajo socialno inteligenco in vodstvene sposobnosti. Glede na umetniško okolje so udeleženci stalno obkroženi s kreativci, vidijo vsako umetniško razstavo v naši galeriji in osebno spoznavajo umetnike in njihov način razmišljanja, dela in komunikacije. Soočeni z najbolj izvirnimi miselnimi in izkustvenimi preskoki, ki jih z njimi delijo umetniki in mentorji, so udeleženci vedno znova spodbujeni, da razmišljajo s svojimi glavami in ustvarjajo drugačne izdelke od kolegov.

Z dobrim poznavanjem znanstvenih in tehnoloških principov na eni strani ter s spoznavanjem umetniških pristopov k ustvarjalnosti udeleženci naših delavnic razvijajo občutek za to, kaj lahko opravljajo tehnologije in kaj človek ter koliko ustvarjalnosti je potrebno, da neki izdelek zaživi svoje življenje. Tako kot se danes kažejo tehnološki potenciali, bo v prihodnosti vse manj fizičnega, ponavljajočega se dela, saj ga bodo lahko opravljali stroji in algoritmi. Ustvarjanje vrednosti, ki že danes stremi k podatkovni ekonomiji, bo potrebovalo vse več novih podatkov, za kar bo potrebno zelo veliko ustvarjalnega dela. Poklici prihodnosti bodo tako vezani predvsem na delo z drugimi ljudmi, kritično razmišljanje in ustvarjalno delo.

Ali so poklici prihodnosti povezani s trajnostnim razmišljanjem?

► Poklici prihodnosti bodo morali upoštevati trajnostne in krožne načine dela, saj bodo morali upoštevati ohranjanje ravnovesja na planetu Zemlja. Še nekaj let bo treba razmišljati o popravljanju škode, ki smo jo ljudje planetu povzročili do danes, v bližnji prihodnosti pa bomo morali razviti povsem drugačne načine družbene realnosti, ki bo v kakovost svojega življenja prištel tudi kakovost življenja drugih živih bitij. Čez slabih trideset let bomo živeli v brezogljni družbi, ki bo mogoča le z uporabo čistih virov energij. Nabiranje energije bo možno iz različnih bioloških in kemičnih procesov, ki so za okolje in živa bitja neškodljivi. Doseganje teh ciljev za današnjo civilizacijo ni lahka naloga in zato je treba te izzive ozavestiti v vsakem posamezniku. Zato so vzgoja, izobraževanje, raziskovalno učenje, razvoj zmogljivosti ipd. izjemno pomembne dejavnosti za spreminjanje današnjih miselnih in vedenjskih vzorcev, za katere se vedno bolj kaže, da so uničevalni in samouničevalni. Pred nami je ogromen izziv, sestavljen iz neskončno mnogih družbenih inovacij, ki pa so zagotovo lažje dosegljive z dobrim poznavanjem novih tehnologij, ki nas lahko emancipirajo in opremijo s potrebno učinkovitostjo.

V kakšni povezavi vidite sodobno raziskovalno umetnost in inovacije?

► Sodobna raziskovalna umetnost tematizira sodobno znanost,

tehnologije in družbo, prešito z njimi. Ustvarja kritične premisleke na eni strani ter na drugi strani skozi specifično estetiko te družbene kode razumeti in živeti z njimi. Umetniki/-ce, ki so najbolj občutljivi posamezniki/-ce človeške družbe, najprej zaznajo spremembe, ki se pojavijo v našem miljeju. Skozi svoja umetniška dela omogočijo, da te spremembe zaznamo in da na čustveni ravni razvijamo stališča do njih. Še preden je mogoče neki fenomen poimenovati, ga umetniki že lastijo s svojim poetskim zamahom in ga s tem naredijo zaznavnega bolj, kot je še do nedavna bil. Umetniki se ne prestando spraševati o pomenu teh, včasih komaj zaznavnih, pojavov. To pa naredijo tako, da si je predmet njihovega dela mogoče interpretirati v neskončnost.

Ti dragoceni umetniški spregledi so odlični humus za rast idej, iz katerih podjetni posamezniki lahko dobijo neprecenljive uvide v nekaj, kar sicer ne bi nikoli (ali pa ne pravočasno) zaznali. Interpretacije teh idej lahko podjetnika privedejo do spoznanj, skozi katere lahko razvije svojo družbeno inovacijo (storitev) ali produkt, kot ga še ni bilo. Samo nove ideje tlakujejo nove poti, ki odpirajo nova vrata. Včasih so te ideje na prvi pogled nenavadne. Toda navada je železna srajca in svež umetniški pogled jo lahko zlahka razklene, da se s treskom zastarelosti razbije na tleh novega – želimo si: bolj trajnega, varnega, solidarnega in nasploh bolj etičnega sveta.